

Públic

ALLÒ QUE NO S'ESTÀ DIENT DE LES ELECCIONS DE CATALUNYA I LES SEVES CONSEQÜÈNCIES PER A ESPANYA

Vicenç Navarro

23 de febrer del 2021

La dada més significativa de les eleccions celebrades el 14 de febrer a Catalunya ha estat l'enorme abstenció. La participació al procés electoral no havia estat mai tan baixa. Per què? La resposta més immediata a aquesta pregunta per part dels principals mitjans d'informació del país ha estat que s'ha degut a la pandèmia, **i al temor de la població a sortir al carrer i contagiarse de coronavirus.** En principi, aquesta explicació semblaria lògica i raonable. Però hi ha una dada que qüestiona que la pandèmia hagi estat l'única causa d'aquesta elevadíssima abstenció. **I és que hi ha hagut una variació molt marcada en el nivell d'abstenció segons el nivell de renda mitjana de les seccions censals. A menor renda, més alta ha estat l'abstenció i el seu increment.** De fet, aquest augment de l'abstenció ha estat encara més accentuat a les seccions censals dels barris populars, amb una presència majoritària

de la classe treballadora. **I aquests són els barris que s'han vist més afectats per la gran crisi social i econòmica que ha patit Catalunya durant aquests últims anys i que ha aparegut amb tota la seva cruada durant la pandèmia. La pobresa en aquests sectors ha assolit nivells sense precedents en el període democràtic (gairebé el 40 % de la població als barris populars es troba en risc de pobresa, percentatge que arriba a més del 50% per a la població menor de 18 anys). I ha estat, precisament, en aquests barris on hi ha hagut no només una major abstenció, sinó també un major creixement d'aquesta abstenció.**

La distància entre allò que els establishments politicomediàtics consideren important i allò que amplis sectors de la població defineixen com a essencial està augmentant

Això sembla indicar que hi ha hagut altres causes per a l'abstenció, a més a més de la por al contagi per coronavirus, fet que ha estat sorprenentment silenciada als fòrums mediàtics i polítics del país. M'estic referint a l'enorme desafecció cap a les institucions representatives democràtiques per part de la majoria de la població catalana i molt en particular de les classes populars, fenomen que s'ha generalitzat en molts països a ambdós costats de l'Atlàntic Nord i que es dona amb especial intensitat a Espanya i, en particular, a Catalunya. En aquesta part

d'Espanya hi ha una gran distància entre allò que els establishments politicomediàtics consideren que són temes essencials i ocupen un espai central als seus debats, i allò que sectors molt amplis de la ciutadania (i, molt en especial, les seves classes populars) consideren important. **Aquest distanciament ha assolit també uns nivells sense precedents, i ha contribuït a aquesta elevada abstenció. Les enquestes creïbles mostren la dimensió d'aquesta distància entre allò que la gent normal i corrent considera important i allò que els establishments politicomediàtics prioritzen.** L'atur i els problemes quotidians de caràcter social -com ara la sanitat, l'habitatge i les escoles, entre d'altres- són els temes prioritaris per a les classes populars, mentre que el debat nacional del suposat conflicte Espanya-Catalunya absorbeix l'atenció d'aquests establishments. És lògic, per tant, que el **deteriorament de la situació social de les classes populars que està tenint lloc durant la pandèmia accentuï encara més aquesta distància i aquesta alineació de la ciutadania cap a la classe política catalana, i aquest distanciament explica que la dada més destacable de les últimes eleccions hagi estat l'enorme creixement de l'abstenció que no es pot explicar només a causa de la pandèmia, dada que gairebé ha passat desapercebuda als principals mitjans d'informació.**

Les dades mostren clarament que aquest augment de l'abstenció ha estat més accentuat als barris obrers que als barris de major renda. Al barri més ric de Barcelona, Pedralbes, el percentatge de població que va votar va passar del 86% l'any 2017 al 67,1% l'any 2021, una disminució de 19 punts. Com a contrast, el barri amb menys renda, Ciutat Meridiana, va passar d'un 68,5% l'any 2017 al 36,5% l'any 2021, un descens de 32 punts. **Atès que el vot independentista és més alt a la meitat de la població que té una renda superior a la mitjana, alhora que veiem que l'abstenció més accentuada es produeix entre la meitat de renda inferior (on predomina la majoria no independentista), això explica que amb un vot independentista menor al 2021 que al 2017 s'assoleix el tan famós i anhelat 51% de la població que vota a favor de la independència, com a justificació per exigir-la ja.**

Les dades mostren també el gran declivi del bloc independentista

La segona característica de l'abstenció és que, tot i que va augmentar en major mesura entre els no independentistes que entre els independentistes, el fet és que **aquests últims van perdre també un gran nombre de vots, en el que representa un dels retrocessos més grans d'aquest espai polític i, molt en particular, entre el sector hereu del pujolisme.** He explicat en un article recent en què consisteix el pujolisme: és **un moviment polític**

profundament conservador, amb una ideologia nacionalista supremacista excloent, que es considera com l'“autèntica Catalunya”, i que menysté les classes treballadores no nascudes a Catalunya (veieu el meu últim article, **L'urgent i necessari canvi a Catalunya i a la resta d'Espanya**, *Públic*, 10.02.21), a les quals defineixen de manera pejorativa com a “xarnegos”. I no ha desaparegut, ja que el pujolisme és la ideologia dominant a les dretes catalanes, les lluites internes de les quals entre diferents sectors de l'aparell del partit han originat divisions internes amb l'aparició de dues visions principals d'aquest pujolisme: una, **la visió més moderada del “procés” (el PDeCAT), liderada per Artur Mas, i l'altra, la branca més radical (JxCat), dirigida per Puigdemont i Torra. Però ambdues formacions polítiques són en política econòmica molt liberals, tot i que JxCat és la que té més economistes trumpistes a la seva llista. El Sr. Canadell, número 3 de la llista de JxCat (president de la Cambra de Comerç de Barcelona), ha lloat explícitament algunes de les polítiques centrals del trumpisme (com també ha fet Vox)**. Pot semblar paradoxal que dos partits a priori tan oposats dins del ventall nacional (JxCat i Vox), comparteixin propostes polítiques semblants que perjudicarien la classe treballadora catalana. **JxCat i el PDeCAT deriven de Convergència Democràtica, que va ser, al seu dia, membre de la família liberal europea, juntament amb Ciudadanos, tot i que aquests últims van pressionar perquè fossin expulsats del grup,**

acusant-los de partit corrupte, la qual cosa sembla provada per un llarg historial de clientelisme a través del qual exerceix una gran **influència als mitjans de comunicació de Catalunya, no només públics (TV3 i Catalunya Radio) -els quals instrumentalitza de manera abusiva- sinó també els privats, els quals ajuda amb subsidis importants.**

De fet, JxCat i el PDeCAT són successors del partit pujolista -Convergència Democràtica- que fou el principal aliat del PP quan governava per aplicar la seva política fiscal, empresarial, financera i econòmica. **Les seves retallades de despesa pública social han estat de les més severes a Espanya, i han perjudicat els serveis públics de l'Estat del Benestar català com ara la sanitat, els serveis socials, l'educació, els serveis de dependència domiciliaris i residencials, o l'habitatge, entre d'altres, cosa que ha fet augmentar l'enorme dèficit de despesa pública que tenen aquests serveis i que ha aparegut amb tota claredat durant la pandèmia.**

La fi de la versió moderada del pujolisme

Aquesta pèrdua significativa de vots reflecteix un declivi molt marcat del pujolisme, que va significar la fi de la seva versió moderada, el PDeCAT; només en va romandre la seva

versió radical, JxCat. Per la resta, **el llarg període de govern de Convergència Democràtica es deu al suport que li va donar la democràcia cristiana catalana -Unió Democràtica-, avui pràcticament desapareguda, i més recentment ERC (un partit de centreesquerra) i la CUP (un partit d'esquerra), que han avantposat el seu objectiu d'assolir la secessió de Catalunya de la resta d'Espanya sobre tota la resta,** i aquesta ha estat la causa de la seva pèrdua de vots, més ERC que la CUP (JxCat va perdre 380.231 vots, ERC 332.254, i la CUP 6.159). Aquesta gran pèrdua del suport popular **contrasta amb el missatge mediàtic triomfalista que els independentistes han guanyat les eleccions i són ara - per fi- els representants de la majoria de la població (per haver obtingut el 51% dels vots).** De fet, el primer posicionament que va donar a conèixer el govern independentista de la Generalitat després de les eleccions de diumenge passat va ser que **l'independentisme havia guanyat les eleccions per primer cop per majoria del vot popular i, per tant, tenia ple dret a exigir la independència en nom de la majoria de la població catalana.** El que no es diu és que, en realitat, **el vot independentista, en la seva totalitat, ha baixat espectacularment, i ha passat de representar el 39,03% del cens electoral al 2017 al 27,07% l'any 2021. Així doncs, només un de cada quatre catalans ha votat un partit independentista.** És més, la llei electoral catalana està, com l'espanyola, profundament esbiaixada per tal d'afavorir les forces conservadores, tot i que s'hauria

pogut fer una llei electoral pròpia; Catalunya és, de fet, l'única comunitat autònoma avui sense una llei electoral pròpia (perquè no ha convingut al pujolisme), de manera que si **el sistema electoral català fos proporcional** (és a dir, que el número d'escons parlamentaris dels partits fos proporcional al número de vots rebuts), **el bloc independentista no hauria assolit la majoria parlamentària** que tenia i tindrà ara. **En el sistema electoral actual** (dissenyat pel govern Pujol), **on el bloc independentista** (ERC va rebre el 21,30 % del vot, JxCat el 20,04% i la CUP el 6,67%, sumant 48% del vot) **no va assolir la majoria, s'assignaran** a ERC 33 escons, a JxCat 32 i a la CUP 9, cosa que suma **74 escons, fet que els proporcionarà una gran majoria parlamentària**, 6 escons més dels necessaris per tenir majoria, **tot i que els tres partits que tenen representació parlamentària no tenen la majoria del vot popular. Si el sistema fos proporcional**, l'assignació seria diferent i els escons serien ERC 29, JxCat 27 i CUP 9, **sumant 65 escons (que no arriba a la majoria de 68)**. **En canvi, en cas d'establir-se un tripartit d'esquerres** (PSC, ERC i ECP), **aquest, que ja amb el sistema actual** tindria una majoria d'escons (PSC 33, ERC 33 i ECP 8, sumant un total de **74 escons**), continuaria tenint la majoria en un sistema proporcional (PSC 31, ERC 29 i ECP 9, cosa que sumaria **69 escons**), **al revés del bloc independentista que no ho aconseguiria**. No cal dir que el **sistema proporcional és més representatiu i democràtic, però no és el que es fa servir a la**

majoria dels països del sud d'Europa, a on les dretes sempre han estat més poderoses que les esquerres, al revés del que passa al nord d'Europa, a on la democràcia està més desenvolupada i l'Estat del Benestar està més finançat.

"El superpatriotisme" de la dreta independentista i els seus costos

Les dades anteriors mostren la falsedat de l'argument del bloc independentista, **hegemonitzat per JxCat, que està promocionant** la imatge d'una majoria independentista de la població catalana. Aquesta realitat queda ocultada sota la seva **suposada defensa de la "pàtria" catalana, amb l'adopció d'una postura extrema (gairebé carlista) i radical en el cas de JxCat en el seu intent de mantenir una àmplia mobilització, amb una base electoral formada, primordialment, per la burgesia, petita burgesia, la classe mitjana alta i la població rural.** Les polítiques públiques de retallades de la despesa pública social i les reformes laborals regressives i punitives a la classe treballadora són, en gran part, les responsables de **l'enorme crisi social de Catalunya (les rendes del treball, com a percentatge de totes les rendes, són de les més baixes a Espanya i a l'Europa Occidental, i les rendes de capital són de les més altes).**

El que cal subratllar és que Convergència Democràtica i JxCat no haurien pogut governar durant tant de temps sense el suport d'ERC i la CUP. ERC té la seva base electoral (a més d'en zones poc poblades, algunes d'elles d'àmbit rural juntament amb JxCat), a les classe mitjanes catalanes com ara les que viuen a barris com la Sagrada Família, algunes d'antiga vocació independentista i d'altres amb una vocació més recent. Va vèncer també a barris primordialment de classe treballadora, com el Poblenou, la Barceloneta, Sants, el Clot i el Guinardó.

Les conseqüències del procés independentista: la divisió de Catalunya

Aquest bloc independentista, en el seu compromís per assolir ràpidament la secessió (independència exprés), **ha creat com a resposta un vot hostil que han anat canalitzant diverses formacions polítiques en diferents moments. L'any 2017, Ciudadanos, ben conegut per la seva hostilitat cap a l'independentisme, va canalitzar aquest enuig i va guanyar les eleccions a Catalunya. Ara, al 2021, ho ha fet el PSC, amb un candidat que, a més a més de ser identificat amb una causa popular –el control de la pandèmia i la vacunació–, va situar com a punt central de la seva campanya l'afartament amb l'independentisme.** El seu *BASTA YA* va tenir un punt de mobilització, amb un missatge orientat sobretot a mobilitzar el vot treballador que

havia perdut. Va ser el candidat d'esquerres que **constantment va parlar en català i castellà**. Va recuperar els vots **que havia perdut i va guanyar a la majoria de barris obrers de les zones més poblades, aconseguint un total de 652.858 vots**.

Vox, l'altre vencedor de les eleccions (va guanyar 217.883 vots), representa el vot d'ultradreta nacionalista espanyolista, també hostil amb el secessionisme, que es presenta amb una imatge de protesta ("que se'n vagin tots"), acusant tota la resta de partits d'oblidar el dany que els immigrants estan fent al poble espanyol. No han amagat tampoc la seva enyorança i afinitat cap al règim autoritari anterior, **promocionant "la llei i l'ordre", missatge que va atraure les classes benestants, d'una banda, i sectors de la classe treballadora no qualificada a barris amb un gran percentatge de població migrant, de l'altra.** Entre les primeres, els barris benestants com ara Pedralbes, Sarrià o Sant Gervasi; i, entre les segones, els barris obrers del "cinturó roig" de Barcelona. Però va obtenir poc suport entre les classes mitjanes, excepte entre les comunitats religioses d'orientació espanyolista. **També va aconseguir gran suport als barris a on viuen les forces armades, reafirmant la relació més que preocupant que hi ha a Espanya entre aquestes i Vox.**

El descens popular d'En Comú Podem (ECP)

ECP va obtenir el seu suport majoritàriament en districtes i barris de classe treballadora (com ara Nou Barris i el Raval) i de les classe mitjanes identificades històricament amb les esquerres. No va guanyar pràcticament a cap districte, però va tenir suport (al voltant del 9% del vot) als barris esmentats anteriorment (i en alguns, com el Raval, fins i tot va assolir el 14%). La seva base electoral continua sent el sector lleial de l'esquerra tradicional i una part del vot variable (que és un sector molt extens) que en aquesta ocasió es va desplaçar en gran part al PSC i en menor grau a Vox. La seva candidata a la presidència de la Generalitat de Catalunya, Jéssica Albiach, va ser la gran sorpresa de la campanya i va tenir una desimboltura i saber estar, amb un discurs clar i directe, que li va permetre mantenir part del seu electorat popular. De fet, un sistema proporcional li hauria donat encara un escó més: 9 escons. Però la campanya electoral no és suficient per dotar d'identitat aquest espai. Aquesta coalició de partits de Catalunya en Comú i Podem Catalunya ha perdut suport entre les classes populars i, molt en especial, entre la classe treballadora no nascuda a Catalunya (que va simpatitzar amb el 15-M, origen d'aquest espai), entre la qual està creixent una gran animadversió cap a l'independentisme que van canalitzar el PSC i VOX, però no ECP. En total la coalició va perdre 131.734 vots des del 2017, en part

degut al fet que en un panorama molt polaritzat sobre el debat nacional ECP té dificultats en una Catalunya més dividida que mai, a on la majoria dels mitjans d'informació i persuasió se centren en el conflicte nacional, ignorant el social.

Quin escenari s'obre ara?

Una hipotètica coalició entre les esquerres independentistes i les no independentistes seria la més idònia per resoldre l'enorme crisi social que viu Catalunya, ja que ha estat determinada, en gran part, per la divisió de les esquerres en dos blocs, fet que ha propiciat que Catalunya fos governada per les dretes liberals i conservadores, una coalició amb les dretes desitjada pels poders econòmics, fàctics i mediàtics de Catalunya i Espanya, les mateixes dretes que han governat Catalunya durant gairebé tot el període democràtic. El protagonisme del tema territorial i nacional ha servit per dividir les esquerres i també ocultar l'enorme crisi social i els seus responsables: les dretes espanyolistes a l'Estat espanyol i les dretes independentistes a Catalunya. Els partits d'esquerres independentistes, que han avantposat el seu desig d'independència per davant de la resta de consideracions, tenen una enorme responsabilitat per la crisi actual.

L'argument independentista que afirma que la secessió de Catalunya d'Espanya comportaria una major riquesa per a Catalunya (argument central del seu discurs) i, per tant, un major benestar de les classes populars ignora la realitat (coneguda àmpliament entre els experts en temes de benestar i qualitat de vida) que el benestar de la majoria de la població - les classes populars- no depèn de la riquesa del país (el PIB per càpita), sinó de la distribució d'aquesta riquesa. Els Estats Units són el país més ric del món i, tot i això, tenen els pitjors indicadors de benestar i qualitat de vida (com ara mortalitat infantil o esperança de vida) entre els països a ambdós costats de l'Atlàntic Nord. I la causa d'això és que des de l'època del president Roosevelt **no ha estat mai governat per una coalició o partits d'esquerres. I va passar el mateix a Catalunya (excepte durant el tripartit) i podria passar en una hipotètica Catalunya independent. **El fet que Catalunya hagi estat gairebé sempre governada per les dretes podria tornar-se a donar en aquesta eventual Catalunya independent, ja que les forces que liderarien la transició pertanyerien, si es mantinguessin la correlació de forces actuals, a les dretes de sempre, governant una Catalunya molt polaritzada, amb la majoria de les classes populars i treballadores en contra.****

Per últim, és important ressaltar que l'independentisme ha polaritzat no només Catalunya, sinó també Espanya, de

manera que Catalunya ha estat la més perjudicada en aquesta polarització. El declivi molt marcat i la pèrdua de protagonisme econòmic a Espanya en són conseqüència directa. Això exigiria un canvi notable de la correlació de forces a Catalunya que, tot i que és molt necessària, és poc probable que tingui lloc en un futur pròxim. Mentrestant, la radicalitat del bloc independentista explica, en gran part, el sorgiment de l'ultranacionalisme jacobí autoritari i antidemocràtic espanyolista, hereu del règim dictatorial feixista anterior, que està influenciant totes les dretes a Espanya, accentuant una polarització política al llarg del territori espanyol que està tenint conseqüències molt negatives per al país, cosa que dificulta el creixement d'una Espanya plural, polièdrica i plurinacional amb sensibilitat social que permeti desenvolupar una Espanya alternativa, justa i més democràtica. No cal dir que l'Estat espanyol, resultat d'una transició immodèlica de la dictadura a la democràcia, va mantenir uns aparells repressius i antidemocràtics que han estimulat el creixement de l'independentisme i s'han beneficiat de la seva radicalitat en la cerca de la independència exprés. Però això ha estat a costa d'haver mantingut un enorme subdesenvolupament social i democràtic a Espanya, inclosa Catalunya.